

Ոչ նուազ հետաքննական է կանանց յեկեղեցւոյ դուրս ելլելու տեսարանը յաւարտ աստուածային պաշտամանց։ Ումանք իրենց հին տարազով, որ ինչպէս ըսինք՝ ծանր է և ոչ այնչափ հաճոյատեսիլ։ Իսկ օրիորդք և նորահաս կանայք՝ եւրոպական ձևով և ճոխութեամբ, բաց ի գլխանոցէն որ թաւշեայ պսակ մ'է՝ ակունքով կամ բանուածքով զարդարուած, ու կը հանգչի ճակտին վրայ, նոյնպէս ասղնէքործ թեթև շղարղէ քօղով մը ծածկուած։ Շատերն այս պսակին վրայ բաց զուռով թաշկինակ մը անցընելով՝ կզակին տակ կը հանգուցեն, որով առանց մեծ պլքանաց գլուխին կը պահպանեն։

Հայուհիք ընդհանրապէս գեղադէմ են և հաճոյատեսիլք, և առանց ունելոյ վրացի՝ կանանց անհոգ կերպը, եռանդուն են բնութեամբ։...

Առաւել քան ի թիֆլիս զգալի է ի քաղաքիս աղախնեաց նուազութիւնը, և զարմանալի կը թուի գաղղիուհւոյ մը՝ որ վարժած է անուցաց և մանկանց սպասկաց, տեսնել նորահաս մայրեր՝ առջևնին ձգած ի փողոցի խեղճ ծառայք որ իրենց բազկաց վրայ կ'որրեն լալկան տղեկներ։

Շարաշարեյի

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՐՔ ՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՈՒՄԻ։— ՆԻԿ. ՄԱՌ. ՀԱՅԱԳԻՏԻՄ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ԱՅՍ ԳՐՈՒԱԾՔԻՆ ՂՐԱՅ

Ոչ անծանօթ է բանասիրաց որ հին և միջին մատենագրութիւն մեր՝ ի թիւս այլոց անհարազատ կամ անվաւեր գրոց՝ աստուածայունչ գրոց կամ անկէ դուրս, աւանդած և հասուցած է առ մեզ նաև քիստոսի մանկութիւն կոչուած գրութիւն մը։ Բազմաշմուտ ուսուցչապետ Պետրպուրգի կայսերական համալսարանին հայագէտն Մառ, իր ընտանային ուղեշրջութիւն ի Հայաստան, ժամօրութիւնք և քաղաքի հայկական ձեռագրաց գրուածքին մէջ, զոր ուռա արեւելագէտ ընկերութեան բանասիրականի մը մէջ հետզհետէ կը հրատարակէ, այդ հետաքննելի անհարազատ երկասիրութեան վրայ հետեւալ տեղեկութիւններն առած է, զոր համառօտելով կը թարգմանենք, բնադրին լեզուին անծանօթ մեր ազգային բանասիրաց ընծայելով։

Սարգիս Շնորհալի, մատենագիր երկոտասաներորդ դարու, ի թիւս անընդունելի կամ անհարազատ գրոց կը յիշատակէ և զՄանկութիւն քրիստոսի⁽¹⁾։ Իսկ Անեցին Մխիթար որ հետեւեալ երեքտասաներորդ դարու մէջ մատենագրած է, կը պատմէ⁽²⁾ թէ Բ(ա) խիրա ընթերցաւ Մուհամմէտի այն գիրքը՝ զոր

1. Մատենադարան հայկական քարգմանութեանց, յ'էջ 198, ծանօթ։

2. Մխիթարայ Անեցւոյ պատմութիւն։ Ի յոյս ած Բ. Պ. Ս. Պետրպուրգ. յ'էջ 36։

կը կոչեն Մանկութեան Քրիստոսի: Կարելի է որ այդ գիրք՝ հայերէն լեզուով ծանօթ լինի Մխիթարայ: Սակաւ մի յետոյ, վարդան նմանապէս մատենագիր երեքտասաներորդ դարու, ան տարակոյս օգտուեցաւ սորա մէջ Քրիստոսի մանկութեան նկատմամբ գտնուած կեղակարծ պատմութենէն. վասն զի մէջ բերէ յանհարազատ յայսմ գրութեան յիշատակուած մոգ-արքայից անուանըը, և կու տայ մեզ՝ մանուկն Յիսուսի յեգիպտոս ճանապարհորդութեան վրայ՝ անհաւաստի մանրապատում տեղեկութիւններ⁽¹⁾: Ըստ բանից վարդանայ՝ հեղինակի համառօտ Աշխարհագրութեան մը, Մոկաց գաւառին Փրկիչ եկեղեցւոյ շրջապարսպին մէջ կը գտնուէր գերեզման Գասպարայ (ըստ ան յայտին) միոյ ի մոգ թագաւորաց: Ի վերջ կոյս երեքտասաներորդ դարու՝ Մխիթար Այրիվանեցի ի թիւս անհարազատ գրող կը գասէ և զՄանկոռքին Յիսուսի: Հայկական հին մատենագրութեան մէջ գտնուած այս անհարազատ գրքին գոյութեան կը վկայէ բաց յայլոց և իմ գտած վրացերէն գրոց ցուցակ մը, շարագրեալ ի վերջ անցելոյ դարուն կամ ի սկիզբն ներկայ դարուս. յորում ի թիւս այլ՝ հայերէնէ ի վրաց լեզու յեղեալ երկասիրութեանց, յիշուած է (թիւ 177) և Մանկոռքին տեսնել:

Հայկական հին քարգմանոթեանց մատենադարան գրոց երկասիրողն (վենետիկ 1889 յ'էջ 196), Քրիստոսի մանկութեան մատենին երեք ձեռագիր կը յիշէ, յորոց հնագոյնն (1347 թուականին) կը պահուի, կ'ըսէ, Կոտոց անապատին մէջ. իսկ միւս երկուքն անդէն ի մատենադարանի մենաստանին Մխիթարեանց վենետկոյ. և ըստ վերջին կրկին ձեռագրաց՝ մէջ կը բերէ գրքիս խորագիրը. որոց համեմատ վենետիկեան ձեռագիրք կը բովանդակեն այս անվաւեր համարուած գրքիս հայկական թարգմանութիւնն, զոր ըստ այլ աղբեր՝ Յուսիկ վարդապետի քով գտնուած ձեռագրի համեմատ՝ պիտի քննենք ստորեւ, քաղելով⁽²⁾ թարգմանելով և բացայայտելով:

1. Evariste Drud'homme, Extrait du livre intitulé *Solutions des passages de l'Ecriture sainte*: Journal Asiatique, 1867, XI-106:

2. Յուսիկ վարդապետի քով գտնուած ձեռագրին հանգամանք, զոր նա արգէն որոշած է ընծայել Էլմիաձնի վանաց մատենադարանին, հետեւեալն են. — 224 թուղթ, ութածալ, Գրութիւն՝ երկսիւն. խրաքանդիւրն՝ 14. 6-4-4. 2 հարիւրորդամիկ: Տողք՝ տասնեութ: Կազմ՝ կաշնայ: Թուղթ՝ ստուար գեղնագոյն: Նշանակութիւն իջոյ՝ հայատառ: Գրութիւն՝ նօսր: Զարդ՝ սկզբնատառք միջակ մանրանկարուք: Ընդօրինակող՝ Բարսամ քահանայ: Թուական գրութեան՝ 1115 ըստ հայ թուականութեան = 1666: Հանգամանք՝ ի սկիզբն երկու թուղթ, տեղ տեղ

Մեր այս յիշատակարան՝ շատ կը տարբերի եւրոպական լեզուներով գտնուած ծանօթ համանուն երկասիրութիւններէն, ինչպէս գիտած է զայս և Մատենադարանի հեղինակն. բայց համաձայն է արեւելեայց՝ Պատմութիւն մանկութեան Քրիստոսի գրոց թարգմանութեանց հետ. օրինակ իմն, արարականին հետ, զոր լատին թարգմանութեամբ հրատարակած է Հենրիխ Սիկէ⁽¹⁾: Եթէ չեմ սխալիր, միայն արեւելեան օրինակաց մէջ կը հանդիպինք, օրինակ իմն, անցից կամ գիպաց ինչ Յիսուսի ընդ ներկարարին, որ հայ անհարազատին մէջ ալ կը գտնուի: Առանձին կերպով նպատամատոյց կարող է լինել ի հետազոտութիւն հայկականին նաև պարսկայինն, որոյ գոյութիւնն գիտենք՝ բաց յայլոց՝ նաև Մեգելու Տըյաբրոսի պարսկերէն բառարանէն, ակնարկ մը տալով Tinctoria Ars բառին ստորև նշանակուածին⁽²⁾: Արդէն իսկ հայկական թարգմանութեան նախկին աղբիւրը՝ ի պարսկայինն՝ մատնանիշ կը ցուցնէ թէ անոր պէտք է ընծայել երիցութեան դերը, գլխաւորապէս այն մասանց մէջ՝ որ ըստ մեր անյայտի՝ կը զբաղին պարսիկ մոգ-աբքայիւ և ընդհանուր պարսիկ ժողովրդեամբ. և այս մեր կարծեաց ի նպաստ կը խօսին մեզ հետ նոյն լեզուէ ի փոխ առնուած բառերն, ինչպէս դռգան = խանութ, և յայտնագոյն եւս՝ չոգան = փայտ ծայրակոր գնտակ խաղու, անյայտին հայկական թարգմանութեան մէջ:

Ընդհանրապէս մեր այս յիշատակարան գրուած է այն յետնագոյն մատենագրութեան լեզուով որ հայ գրոց մէջ գտնուած վիպաց և առակաց յատուկ է, և որ՝ ցարդ պարզել ու բացատրել կրցածիս համեմատ՝ սերտ յարաբերութեան մէջ կը գրտնուի՝ արեւելեան ժողովրդոց՝ մատենագրութեանց համանման երկասիրութեանց հետ, գլխաւորաբար Պարսից և Արաբաց:

Յուսիկ վարդապետի ձեռագրին մէջ վեց գլուխ թողուած է, որը առանձին կերպով կուսին Մարիամայ, նորա ծնողաց և

ալ թղթոց այդ ինչ կամ այն մասն պատըռտած՝ կը պակսին. մերթ ալ թանաքն գունաթափ է: Բովանդակութիւն ամբողջ գրչագրին. Ա. Հաւաքածոյ առակաց ընծայելոց Վարդանայ, բաց ի սակաւ ինչ մասնէ, ինչպէս կը տեսնուի Սէն-Մարգէնի Բարիգու մատենագրարանին ձեռագրէն ըրած հաւաքածոյիս ըստ մասնեայ հրատարակութենէն: Բ. Մանկութիւն Քրիստոսի: Գ. Վիպական պատմութիւն Պղնձեայ քաղաքին: Ընթերցողը առաջին և երկրորդ մասանց նկատմամբ տեղեկութիւններ կրնայ գտնել իմ պատրաստած «Հետազոտութիւն վիպաց որ ի գիրուս Հայոց» հատուածիս մէջ. տես նաև «Դիտողութիւնք հնարագէտ աղուխու և գայլու վրայ» հրատարակութեան չորրորդ հատորին մէջ:

1. Trajecti ad Renum, MDCXCVII.

2. Հմմտ. Հ. Սիկէ, անդ, յ'էջ 85

ծննդեան, ի տաճարն ընծայման և այլն, կը վերաբերին, և կը դտնուին ի ձեռագիրս մատենադարանին Մխիթարեանց վեհեակոյց. դարձեալ, ինչպէս իմ քաղուածներէս ալ կը տեսնուի, ձեռագիրն գլխակարգութիւնը անհոգութեամբ դրուած են. այնպէս որ մերթ հետեւալին և մերթ նախորդ գլխոյն կը վերաբերին:

(Մեր ձեռքը գտնուած գրչագրին մէջ) անյայտը այս սկզբը նաւորութիւնն ունի:

Ա. Եւ վաղիւն յարուցեալ առ զՄարիամ ուրախութեամբ սրտի առաջի իւր և ասէ. Միզայ տեսան Ստուծոյ. քանզի բազում անգամ զրպարտեցի զկուսութիւն քո տուր և ոչ յառաջ իմացա և ծանեա եթէ ճշմարիտ է բունդ զոր տեսա: Եւ մինչդեռ Յովսէփ զայս ամենայն զմտաւ ամէր, խաւսէր և զբաղ...

Այս կէս բառին վրայ բնագիրն կը սպառի. վասն զի հետեւեալ հինգ տողն ու աւելին ձեռագրի պատուած կտորով մը կը պակսի: Բայց պահուած մասէն կ'իմանանք թէ Յովսեփայ քով Աննա դպիրն կու գայ, որ յետ նախկին ընդունելութեան, մեծարանաց և փոփոխակի հարցմանց՝ ճաշի կը հրաւիրուի. սեղանի վրայ նա կ'անդրադառնայ թէ կոյսը ծանրացեալ յղի է: Աննա զայն կը ծանուցանէ Զաքարիա քահանայապետին. և Յովսէփ՝ կուսին հետ ի միասին դատաստանի կը կանչուի. ուր կը յայտնուի նոցա անմեղութիւնը, և թէ ոչ Յովսէփ և ոչ Մարիամ խոստորած չեն ի պատուիրանաց Ստուծոյ: Սակայն ի ստուգութիւն ճշմարտութեան կը դիմեն ջրոյ փորձութեան:

Առ քահանայապետն. Արուցից զլուրն յանդիմանութեան, և տէր յայտնեցէ զգործն ձեր թէ ճշմարիտ էք: Եայնժամ առեալ քահանայապետն Զաքարիա զլուրն ի փորձութեան ի ձեռին իւրում, և կոչեաց զՅովսէփ առաջի իւր և ասէ ցնա. Արդու, հայեաց ի ծերութիւն յաիւաց քոց. և տես յայտնապէս աչքք քո զքեզ կենաց և մահու. և մի տար կամաւ զանձն քո ի փորձութիւն և ի կորուստ: Առ Յովսէփ. Կենդանի է տէր և սուրբ է անուն նորա, որ բնաւ չար զանձնէ իմէ ոչ գիտեմ. ալ եթէ տէր կամեսցի զիս անմեղութեամբ դատել, կամք տեսան ինիցին: Եւ առ ժամայն ետ քահանայապետն ըմպել զլուրն Յովսէփամ և ասէ. Գնա փութով երթոյ և դառնալ: Եւ Յովսէփ ընթացեալ գնաց. և զա(յ)ր իջանէր ողջանդամ և անփորձ մնալով. և իբրեւ տեսին ամենեքեան թէ ոչ վնասեցաւ, երկեան յոյժ:

Չնայելով իւր անմեղութեանն, Յովսէփ՝ քաղաքական դատողութիւններէ և ծանօթից ծաղրածութիւններէ խոյս տալու համար, որոշեց առնուլ զՄարիամ և ծննդեան ժամանակի համար հեռաւոր աշխարհ մի տանել:

Բ. «Եղադգս ծածուկ գնալոյ նոցա՝ երթալ ի Բեթղհահեմ»: Պատրաստեց Յովսէփ պաշարը. առաւ կահկարասիքն, և ճամբայ ելաւ իր կրտսեր Ռփսէ որդւոյն և Մարեմայ հետ, զոր գրաստի վերայ նստեցուց: Մարիամ ճամբուն վերայ տեսիլներ կը տես-

ներ. և մինչ անոնց մասին Յովսէփայ հետ կը խօսակցէր՝ յանկարծ զգարով թէ երկունքը մօտեցած է, ըսաւ Յովսէփայ.

Ի՞նչ զիս ի գրաստէ աստի. զի մանուկն ստիպէ զիս։ Յովսէփ Երախացեալ ասէ. Ո՛ր կամիս զի տարայց զքեզ։ Ասէ Մարիամ. Փութա ի՞նչ զիս վաղվաղակի զի նեղէ զիս մանուկս։ Ասէ Յովսէփ. Զի՞նչ լինիմ արդեաւք, որ պատահեաց ծնունդ տուա ոչ ի չէնս, այլ տեղի անապատի և անմարդաբնակ. ուր ոչ գոյ ուրեք աւթեւանք։

Մերձակայ տեղ քարայր մի տեսնուեցաւ, ուր գէշ օդերուն կ'ապաւինէին հովիւք իրենց հօտերով։ Յովսէփ՝ զՈվսէ և զՄարիամ՝ այրի մէջ թողուց, և ինք վաղեց մանկաբարձ մը փնտրուելու. շուտով հեռուն կին մը տեսաւ, որ յայտնուեցաւ թէ Եւա էր. նորա հետ Յովսէփ կը դառնայ առ ծննդականն։

Գ. « Պատմութիւն յաղագս նշանաց և սքանչելեաց որ գործեցաւ ի յայրն », և այլն. կը ծնանի Քրիստոս ներկայութեամբ հըրաշից, որ վկայեն անարատութեան կուսին։ Եւա՝ դեռ նոր Երուսաղէմէ եկած Սողոմէ կնոջ կը պատմէ եղած հրաշքը. իսկ նա չիհաւատար Մարեմայ անմեղութեան. և ի պատուհաս անհաւատութեանն՝ Սողոմէի ձեռքը կը գօսանայ. և երբ սքանչելեք բժշկութիւն կ'ընդունի, կը պատուիրէ իրեն հրեշտակն որ հանդիպածը քաղաքին մէջ չի հրապարակէ, որպէս զի մինչև Հերովդի ականջը չհասնի։

Դ. « Յաղագս վասն հրեշտակին կոչելոյ զառ հովիւն զաւետաւոր բարբառն, և յայրն փութով հասեալ նոցա բազում ընծայիւք երկրպագութիւն տեսանելով »։ Այս գլխոյն մէջ մանրամասն կը նկարագրուի բաց յայրոց՝ ի կողմանցն արեւելից մոգուց յերկրպագութիւն գալը։ Պետք մոգուց էին երեք եղբարք. արքայ Պարսից Մեծքոն, արքայ Արաբաց Բաղդասար և արքայ Հնդկաց Գասպար։ Պարսից թագաւորին բերած ընծայից թըւոյն մէջ էր ձեռնագիր մի ապագայ փրկագործութեան նկատմամբ, տուեալ յԱստուծոյ առ Աբամ, ի մխիթարութիւն փոխան կորուսելոյ դրախտին. որ ձեռքէ ձեռք և ցեղէ ցեղ անցնելով՝ հասաւ վերջապէս մինչև առ Կիրոս, և այն ատենէն ըսկըսեալ կը պահուէր Պարսկաստանի մէջ։

Ե. « Յաղագս վասն զի գալստեան տեսան քառասնօրեա ի տաճարն »։ Այս գլխոյն մէջ կը պատմուի ի մէջ այլոց՝ մանկան ութօրեայ թրփատութեան և Յիսուս անունը գրուելու մասին։

Զ. Վերնագիր գլխոյս սոսնձուած է ի գրչագրին. Սորա մէջ կը պատմուի թէ ինչպէս այր մի անօրէն ի քաղաքէն Երուսաղեմի՝ Բեգովր անուն, իմացուց Հերովդի թէ մոգերը կրցան գալ մինչ ի Բեթղեհէմ, երկրպագել Յիսուսի և դառնալ, իսկ

մանկանց կոտորածը՝ այս գլխոյս հեռաւոր առարկայն կը կազմէ :

Է. « Յաղագս վասն դարձեալ նենգութեամբ Զաքարիա զհայրըն Յովաննու » : Հերովդէս մտադիւր փութով կը վնասէր նմանապէս նաեւ զմանուկն Յովհաննէս : Սոյն միջոցին Զաքարիայի կինն իւր Յովհաննէս որդւոյն հետ պրծաւ անապատի լեռանց վերայ, ուր աղօթիւք մօրն Յովհաննու բացուեցաւ գետինը և ծածկեց զմայրն հանդերձ մանկամբն, ընծայելով նոցա անբոյթ և ապահով ապաւէն մի : Խնդրակքն՝ Զաքարիայէն որդւոյն գլուխուած տեղոյ մասին լուր մի չառնելով, Հերովդէս ծածուկ մարդիկ ղրկեց, և Զաքարիա սպաննուեցաւ ի տաճարին, և արիւնը ցայտեց մինչև ի սեղանն Սրբութեան սրբոց : Իսկ մարմինն անյայտ եղաւ :

Ը. Հետեւեալ ըստ կարգի ութերորդ անվերնագիր գլխոյն մէջ, կը պատմուի Յովսեփայ՝ Յիսուսի ու Մարեմայ հետ յեգիպտոս փախուտը : Ուղեւորք կը հանդիպին քառասուն աւազակաց խմբի մի գլխաւորին, որոյ քով Յիսուս՝ մի քանի հրաշք կը գործէ : Յիսուսի աշակողմն ի խաչ հանուած աւազակն, այդ գլխաւորին որդին Դեմանն էր :

Յետ երկար ընթացից, քաղաքներէն միոյն մէջ՝ մանուկն Յիսուս որպէս զի տղաքն զուարճացընէ և ղինք ցուցընէ, բարձր տանիքէ մը՝ երգեաց միջով թափանցած արևու շողոյն հետեւելով՝ թողուց ինքզինքն, և մինչև վարի սենեակն իջաւ : Յովսեփ՝ անընդհատ հետամուտ ի Հերովդեսէ, հասաւ վերջապէս ի քաղաք մի, որոյ դրանց վրայ հմայութիւնք նկարուած էին, Հոն Յիսուս կ'երթայ ի տես տաճարին Ապողոնի :

Թ. « Յաղագս վասն Յիսուսի խորտակելոյ զկուռն և կործանել զմեհեանս դիւսց. և բազմութիւնք մտորկան որ մեռան անդ և յարութիւն որ եղև » : Աստ եւս կը պատմուի թէ ինչպէս նոյն քաղքին մէջ մեծատուն մի կը հրաւիրէ զՅովսեփ ընտանեօքն. և էր նա եղիազար հրէայն՝ եկն երուսաղեմացի, հայր Ղազարու՝ Մարեմայ և Մարթայի, Ուղեւորք՝ զանոնք իրենց հաւատարիմ բարեկամ կը գտնեն : Յետ մահու Հերովդէի, Յիսուսի իսկ կամօք և հրեշտակին թելադրութեամբ համարձակեցան դառնալ ի հայրենիս, և նախ առաջին՝ անոր սահմանակից աշխարհը :

Ժ. « Դարձեալ հրեշտակին երեւել զալ ի յաշխարհն իւր նազարէթ » : Դէպ ի նազարէթ ճանապարհին վերայ՝ ուղեւորք տեղի առին ի քաղաք մի ի սահմանս Արաբիոյ, որ լի էր մեհենօք : Դեւք ի տաճարաց դուրս վազեցին՝ որ բնակիչքը եկաւորաց դէմ հանեն. բայց քաղաքացոցմէ մէկն ալ չի գտան իրենց հա-

մամիտ։ Կործանեց մանուկն Յիսուս կուսպաշտից բոլոր տաճարներն, և այն ատեն չորս տարուան էր։ Կը սիրէր ու կը գըզուէր իր հասակակիցներն, որ իւրեանց կողմանէ յամենայնի կը հնազանդէին իրեն՝ կատարելով նորա ամէն ուղածը. և Յիսուս կը բժշկէր զտղայս ի հիւանդութեանց և ի վիրաց, և յամենայնի կը պաշտպանէր զիրենք։ Անգամ մի թամարայ որդին Աբիաա՝ բարձր պատշգամի վերայ քնանալով՝ վար ինկաւ ու մեռաւ. տղաքը վախնալով՝ յանցանքը Յիսուսի վերայ ձգեցին. դատաստանի մէջ՝ Յիսուս ի պաշտպանութիւն անձին՝ դիտաւոր սա կէտին վրայ կը պնդէր՝ թէ յերաւի իմ ը՛կերակից տղայք կը պնդեն միաձայն թէ ես եմ յանցաւորն, բայց չկայ մէկն որ վկայէ թէ նոքա ճշմարիտ կը խօսին։ Սակայն դատաւորն անլսող էր. այն ատեն Յիսուս արդարացոյց զանձն՝ վտանգելոյն բերնովը՝ յարուցանելով զնա ի մեռելոց։

ԺԱ. « Յաղագս վասն ելանելոյն նորա յԵդիպտոսէ և զալ ի կողմանս հարաւոյ յաշխարհն Արաբիա. տղայութիւն զոր առնէր Յիսուս և մահուան որ եղև յարութիւն ի մեռելոց »։ Մեկնելով յԱրաբիայէ ուղեւորքս, հասան « յաշխարհն Ասորւոց ի քաղաք Շահապրաւտ »։ Այն ատեն Յիսուս էր մանուկ հնգամեայ և երից ամսոց։ Շահապրաւտի մէջ անցուցած կենաց գըլխաւոր դէպքն եղաւ՝ տղոց հետ մէկտեղ Յիսուսի յանապատ գընալը։ Տղաք մէջերնին հաշիւներ կ'ընէին որսորդութեան մասին. բայց որս մը չերեցաւ, և սկսան ծարաւէ և անօթութեանէ տանջուիլ։ Այն ատեն Յիսուս գաւազանի հարուածով ժայռէ ջուր բղխեցոյց. վազած վտակին մէջէն տղաք ձկներ բռնեցին ու ճոխ աւարով դարձան ի տուն։ Բայց նոյն ժամանակ քաղքէն աներեկոյթ եղաւ Շարուհայ որդին փոքրիկն Մովսի. ծնողքը չփոթեցան, հանդիպածը հրապարակեցաւ, և յանցաւոր համարեցան զՅիսուս։ Դատաստանի մէջ Յիսուս ինքզինքն արդարացոյց՝ նմանապէս հրաշիւք։

Շարայարելի հետևեալ ամսաթերթով